

ХИЙМЭЛ ОЮУН УХААНЫГ ХЭВЛЭЛИЙН МЭДЭЭ БЭЛТГЭХЭД АШИГЛАХ БОЛОМЖ

Д.Сандагсүрэн*

*СИТИ Их сургуулийн Сэтгүүл зүйн тэнхимийн багш, доктор (Ph.D.)

Түлхүүр үгс: AI, ChatGPT, контент, богино мэдээ, загварт хэв шинж, prompt буюу зааварчилга

Үндэслэл: Өнөөгийн мэдээллийн технологийн хурдацтай өсөлт нь мэдээллийг бэлтгэхэд хүний оролцоог багасгах, мэдээллийг бэлтгэн дамжуулах үйл явцыг хялбарчлах давуу талыг олгож буй. Өөрөөр хэлбэл, хиймэл оюун ухааныг ашиглан ажлын бүтээмж, үр ашгийг дээшлүүлэх, олон давтамж бүхий үйлдлийг хүний оролцоогүй гүйцэтгүүлэх, сэтгүүлчийн зарим нэг механик шинжтэй хөдөлмөрийг хөнгөвчлөх боломж бүрдэж байгаа юм. Эдгээрийг хийхэд AI-ийн оролцоо ямар байх, сэтгүүлчийн хөдөлмөрийг бүрэн орлох хэмжээнд гүйцэтгэх чадвартай, эсэх ойлголтыг нэгмөр болгох нь чухал байгаа юм.

Богино мэдээний хувьд байнга давтагддаг нэг хэв загвар бий. Тэр нь 5W 1H загварын бүтэц юм. Түүний зарчим нь мэдээ хэн, юу, хэзээ, хаана, яагаад, яаж гэдэг асуултад бүрэн буюу ихэнхэд нь хариулсан байх ёстой. Өөрөөр хэлбэл, богино мэдээ бичих энэхүү тогтсон томъёлол нь хиймэл оюунаар мэдээг бэлтгэхэд загварчлал болж өгөх юм.

Зорилго: Хиймэл оюун ухааны зарим чатботыг ашиглан хэвлэлийн богино мэдээ бэлтгэх боломжийг хайх, түүний давуу болон сул талыг илрүүлэх нь энэхүү ажлын зорилго юм.

Судалгааны арга аргачлал: Хиймэл оюуныг ашиглан хэвлэлийн контент бүтээх боломжийг хайхдаа AI-ийн зарим чатботыг ашиглан өгөгдөлтэй

болон өгөгдөлгүй prompt буюу зааварчилгаа өгч богино мэдээ бичүүлэх туршилт хийх, агуулгын анализ хийх аргуудыг ашиглах юм. Ингэснээр богино мэдээг бичих боломж, түүний сул болон давуу талыг илрүүлэх юм.

Хиймэл оюун ухааны өнөөгийн хөгжил, боломж

Хиймэл оюун ухааны хөгжил нь 1950-аад оноос эхлэлтэй бөгөөд өдгөө маш олон салбарт хэрэглэгдэж, залуу үеийнхний ажлын гол зэвсэг болж байна.

Өнөөдөр хэрэглээний хиймэл оюун ухааны системүүд тухайлбал, чатботууд, өөрийгөө жолооддог машин, машин сургалтын алгоритмууд амьдралд өргөн нэвтэрч байна. Цаашид хиймэл оюун ухаан нь AGI буюу хүнтэй ижил түвшний оюун ухаант системийг хөгжүүлэх зорилготой ажиллаж байна.

Технологийн хөгжил дэвшил нь хиймэл оюун ухааныг илүү өргөн хүрээнд ашиглах боломжийг нээж өглөө. Тухайлбал, Deep Learning буюу гүнзгий суралцах аргаар олон давхарга бүхий мэдрэлийн сүлжээг ашиглан их хэмжээний өгөгдлийг боловсруулах, дүрс, яриа таних, бичвэрийн боловсруулалт хийх зэрэгт дээд зэргийн үр дүнг үзүүлж байгаа юм. Тэрчлэн өгөгдлийн анализ хийх, боловсруулах, олон хэлнээс автоматаар орчуулах, яриа таних, бизнесийн шинжилгээ, хэрэглэгчийн хариу үйлчилгээ, маркетингийн стратеги боловсруулах, оношилгоо, эмчилгээний төлөвлөлт хийх зэрэг олон салбарт өргөн хэрэглэгдэж байна.

Чатботууд ба түүний хэрэглээний онцлог

ChatGPT, Gemini, Deep Seek, Grok-3, Claude гэх мэт чатботууд нь “хиймэл оюун ухаанд суурилсан байгалийн хэлний боловсруулалтын (NLP) загвар бөгөөд түүний хэрэглээний онцлогууд нь олон салбарт олон янзын үүргийг гүйцэтгэх чадвартай” (А.Мөнхжин, 2025) гэдгээрээ онцлог юм. Энэ загвар нь хүний хэл яриаг ойлгож, харилцаж мэдээлэл өгөхөөс эхлээд нарийн төвөгтэй асуудлуудыг шийдвэрлэх хүртэл өргөн хүрээнд ашиглах боломжтой юм. Тухайлбал, АНУ-ын Open AI компанийн хөгжүүлсэн ChatGPT гэх харилцан ярианы загвар нь хүний үгийн утга агуулгыг ойлгож, маш их хэмжээний өгөгдөл дээр боловсруулалт хийн хэрэглэгчийн асуусан асуултын агуулгад тохирох хариу өгөх чадвартай юм. Хэрэглэгчийн асуултад хариулахдаа маш хурдан бөгөөд үр дүнтэй байж чаддаг тул цаг хугацаа хэмнэдэг.

“ChatGPT-ыг контент бичих тухайлбал, нийтлэл, блог, тайлан, эсээ, тодорхой бичвэрийн эх загварыг гаргах, боловсруулах, зөвлөмж бичих, бичвэрийн агуулгын болон логик алдааг олох зэрэгт өргөн ашиглаж байна”

(А.Мөнхжин, 2025). Тэрчлэн сэтгүүл зүйн салбарт зохиогчийн санааг боловсруулах, хэлбэржүүлэхэд туслах, бичвэрийн чанарыг сайжруулах, өгүүлбэрийн утга найруулгыг засах, санааг илүү тодорхой болгоход туслах хэрэгсэл болгон ашиглах болов.

Сэтгүүл зүйн бүтээлд хиймэл оюун ухааныг ашиглах нь

Сэтгүүл зүйн бүтээлийг хиймэл оюунаар бичүүлэх боломжтой юм бол сэтгүүлчийн нарийн мэргэжил хэрэггүй юм биш үү гэж асуулт гарч ирж болох юм. Гэхдээ хариулт бараг бэлэн байдаг. Хиймэл оюун ухаан нь сэтгүүлчийн хувьд түүнийг бүрэн орлох хэмжээнд одоохондоо хараахан хүрээгүй. Учир нь нийтлэл бичих нь ээдрээтэй асуудлын учрыг задлан шинжлэх, түүнээс логик гаргалгаа хийх, дүгнэлт өгөх зэрэг нарийн төвөгтэй процесс билээ. Тэрчлэн аливаа сэтгүүл зүйн нийтлэл нь гүнзгий сэтгэх, ургуулан бодох, логик гаргалгаа хийх, мэдрэхүйгээ ашиглах гэх мэт хүний уураг тархины асар өндөр түвшний чадварыг шаарддаг.

Хүний сэтгэл гэдэг түмэн янзын хөг эгшгээс бүтсэн асар нарийн бүтэц байдаг. Түүний эд эсэд зөвхөн хүний зүрх л хүрэх боломжтой. Хиймэл оюун ухаанд тийм зүрх, торгон мэдрэмж байх боломжгүй. Хиймэл оюун бол машин. Машинд хүний өрөвч нандин сэтгэл, гүн зовнил, хямрал зэрэг сэтгэл хөдлөл байхгүй. Өөрөөр хэлбэл, сэтгэл зүйн ийм гүнзгий өөрчлөлтийг мэдэрч, тэр зовнилоо дүрслэлийн асар нарийн хэлбэрээр илэрхийлэх чадвар хиймэл оюун ухаанд одоогоор байхгүй. Энэ утгаараа сэтгэлийн нарийн төвөгтэй процесс дундуур бүтдэг сэтгүүл зүйн томоохон бүтээлийг зөвхөн хүн л бүтээнэ. Харин сэтгүүлч хиймэл оюун ухааныг өөрийн бүтээлийг загваржуулах, автоматжуулах, олон давтамжтай ажлыг хөнгөвчлөх, үр ашгийг дээшлүүлэх хэрэгсэл болгон ашиглах боломжтой

Хиймэл оюун ухаанаар богино мэдээ бичих боломж

Богино мэдээ гэж юу вэ? Түүний мэдээллийг дамжуулах онцлогийн талаар эхлээд ярих хэрэгтэй юм. Мэдээ бол бичлэгийн төрлүүд дотор хамгийн түгээмэл хэрэглэгддэг сэтгүүл зүйн анхдагч зүйл мөн. Анх сонин үүссэхэд л мэдээ хамт бий болжээ.

Мэдээ гэж юу вэ? “Уншигчид шинэлэг мэдлэг өгч буй баримт дээр тулгуурласан, нэг л үйл явдлын тухай өгүүлсэн, нийтлэлийн хамгийн бага нэгжийг хэлдэг” (Ч.Чойсамба, 2000) байх юм. Тэгэхээр мэдээ бол үйл явдал, үзэгдлийн тухай өгүүлсэн мэдээллийн хамгийн энгийн хэлбэр юм. Мэдээнд үйл явдлын баримт л байдаг. Харин мэдээ нь сэтгүүлчийн сэтгэл хөдлөл, үзэл бодол, үнэлэлт дүгнэлт байдаггүй гэдгээрээ онцлог байдаг.

Мэдээний нэг онцлог нь ихэвчлэн одоо болж буй, эсвэл саяхан болсон

үйл явдал юм. Мөн ойрын ирээдүйд болох үйл явдал байж болно. “Түргэн шуурхай байх шаардлага бол мэдээний төрөлх шинж юм. Хамгийн шинэ сэргэг зүйлийг уншигчдад хүргэх явдал мэдээний зорилго юм” (Л.Норовсүрэн, 2008). Тэгэхээр мэдээ бол аль хэднийнэ олны хүртээл болсон, хэн бүхний мэддэг зүйл биш. Тийм учраас ямар ч ухаалаг AI байлаа гээд түүнд яг одоо болж буй болон ирээдүйд болох үйл явдлын бүрэн өгөгдөл байх боломжгүй юм. Харин аль хэдийнэ болоод олон түмэнд ил болсон асуудал мэдээ болдоггүй. Мэдээний гол чанар бол шуурхай байдал. Нэгэнт шуурхай мэдээлдэг тул үйл явдлын ач холбогдол мэдээ гарсан даруйд үгүй болдог.

Тиймээс мэдээ бичих үйл явдлын өгөгдөл аль нэг мэдээллийн санд байхгүй тул дурын нэг өгөгдлийн сангаас AI мэдээнийхээ баримтыг өөрөө “цуглуулах” боломжгүй. Тиймээс өгүүлэх үйл явдлын баримтыг өгөгдөл болгон оруулж, AI авсан өгөгдлийн хэмжээнд боловсруулалтыг хийнэ. Тэгэхээр хиймэл оюунаар мэдээ бичүүлэх гол суурь нь мэдээнийхээ баримтуудыг өгөх юм. Үүнийг Prompt буюу заавар гэж нэрлэдэг.

Хиймэл оюун ухаанд Pattern Recognition буюу хэв маягийг таних гэсэн ойлголт байдаг. Энэ нь өгөгдөл доторх давтагдах загварыг илрүүлж, түүний үндсэн дээр шинэ мэдээллийг таамаглах үйлдэл юм. Тухайлбал, ChatGPT-ийн LLM (Large Language Model) эх бичвэр дээрх үг болон өгүүлбэрийн загварыг таньж, өмнө нь сургасан өгөгдлийн үндсэн дээр дараагийн үг, өгүүлбэрийг хамгийн их магадлалтайгаар сонгодог. AI нь үгийн сүлжээ бөглөх үед тархи хэрхэн ажилладаг шиг тухайн агуулгад аль үг өгүүлбэр “таарах”-ыг таамаглах маягаар ажилладаг. Тухайн өгөгдөлд тухайн сэдэвтэй холбоотой загвар байхгүй бол систем өөрөө хамгийн ойр, төстэй мэдээллээс шинэ загвар үүсгэж, шийдвэр гаргадаг. Энэ нь буруу хариу гарах нэг нөхцөл болдог. Тэгэхээр сэтгүүлч юуны өмнө мэдээний баримт, бүтцийн болон хэлбэрийн заавар (Prompt)-ыг зөв, тодорхой өгснөөр хиймэл оюун ухаан өгөгдлийг таниад тэр хэмжээнд хариулт бэлэн болно гэсэн үг.

Хиймэл оюун ухааны нэг онцгой гэмээр чанар олон давтагдах хэв маягийг таних процесс юм. Сэтгүүл зүйн богино мэдээ нь 5W 1H гэдэг томъёогоор бичигддэг. Энэ нь мэдээний “давтагдах хэв маяг” юм. Мэдээ бол баримтын жагсаалт биш, харин утгын логик холбоо байдаг. Энэ холбоос нь мэдээний “пирамид загвар”-аар илэрдэг. Хиймэл оюун энэ загварыг нэгэнт “таньсан” бол өгөгдлийг хиймэл оюун ухаан шууд “таньж” мэдээ бэлэн болно.

Мэдээ нь болж буй үйл явдал, үзэгдлийн дүр зургийг уншигчдад бүрэн хэмжээнд өгөхөд доорх 5 асуултад хариулсан байх ёстой. Энэ нь мэдээний агуулгыг товч атлаа бүрэн, ойлгомжтой болгоход тусалдаг.

Хүснэгт-1. Мэдээний 5W 1H бүтэц

№	Англи	Монгол	Тайлбар
1	Who	Хэн	Үйл явдалд оролцогч
2	What	Юу	Үйл явдлын агуулга
3	When	Хэзээ	Цаг хугацаа (ойролцоо биш, тодорхой)
4	Where	Хаана	Газар, байршил
5	Why	Яагаад	Үйл явдлын учир шалтгаан
6	How	Яаж	Үйл явдал хэрхэн болсон тайлбар

Жишээ нь: “Улаанбаатар хотод өнөө өглөө 09.00 цагт Чингэлтэй дүүргийн нутаг XI хороололд суудлын автомашин явган хүнийг мөргөжээ. Ослын улмаас 45 настай эмэгтэй гэмтэж, түргэн тусламжаар Гэмтлийн төв эмнэлэгт хүргэгдлээ. Хүн дайрсан машины жолооч нь 25 настай, эрхэлсэн ажилгүй, хаяг тодорхойгүй Д. гэгч байжээ. Энэ хэрэгт Замын цагдаагийн газраас хэрэг нээн шалгаж эхэллээ. Эмнэлэгт хүргэгдсэн эмэгтэйн баруун гар хугарч, яаралтай мэс засалд оржээ.

Энэ нэг өгүүлбэрт 5W1H-ийн зургаан элемент бүгд багтсан байна. Эхний өгүүлбэрт үйл явдлын гол мэдээллийг өгөөд дараах өгүүлбэрүүдэд мэдээллийн бусад баримтыг ач холбогдлын дарааллаар байрлуулж, мэдээллийг бүтэн болгосон байна.

AI хэвлэлийн мэдээг хэрхэн бичдэг вэ?

AI мэдээг зааврын дагуу бэлтгэн гаргахдаа дараах алхмуудыг хийдэг. Сэтгүүлч өгөгдлийг өгнө. Харин AI өгөгдлийг уншина, боловсруулалт хийнэ, шийдвэр гаргана, гаргасан үр дүнг танилцуулна.

1.Өгөгдлийг бэлдэх (сэтгүүлч доорх асуултын дагуу өгөгдлийг бэлтгэнэ)

- Хэн? (үйл явдлын эзэн бие)
- Юу? (үйл явдлын гол агуулга)
- Хэзээ? (үйл явдал болсон цаг хугацаа)
- Хаана? (үйл явдал болсон байршил)
- Яагаад (үйл явдлын учир шалтгаан)
- Яаж буюу хэрхэн (болсон үйлийн явц) гэсэн асуултад хариулагдах өгөгдлийг бэлтгэнэ.

2.Текст үүсгэх буюу боловсруулалт хийх. Сэтгүүлч өгөгдлийн мэдээллийг өгмөгц AI тухайн сэдэвт тохирсон үг, өгүүлбэрийг дараалалтайгаар “таамаглаж” бичдэг.

3. Шийдвэр гаргах. AI мэдээний загвар, хэлбэр, хамгийн тохиромжтой үгийг сонгож, өгүүлбэр, догол мөрүүдийг бүрдүүлж, бүтэн мэдээ болгодог

4. Гаргасан үр дүнг танилцуулах. Бэлэн болсон мэдээг хариулт маягаар гаргаж ирнэ.

AI-аар мэдээ бичүүлсэн жишээ:

Сэтгүүлч: Ноолуурын дуудлага худалдаа болсон талаар богино мэдээ бичиж өгнө үү

ChatGPT бичсэн нь:

Ноолуурын дуудлага худалдаа амжилттай боллоо

Монгол Улсад ноолуурын ээлжит дуудлага худалдаа амжилттай зохион байгуулагдаж, дотоодын болон гадаадын худалдан авагчид идэвхтэй оролцлоо. Энэ удаагийн худалдаагаар өндөр чанарын ноолуур их хэмжээгээр борлуулагдаж, нэг килограмм ноолуурын үнэ зах зээлийн ханшаас өссөн үзүүлэлттэй байв.

Салбарын мэргэжилтнүүдийн үзэж буйгаар ноолуурын эрэлт нэмэгдэж, экспортын боломж тэлж байгаа нь малчдын орлогыг дэмжих чухал ач холбогдолтой юм. Мөн уг арга хэмжээ нь ноолуурын зах зээлийн ил тод байдлыг сайжруулж, шударга өрсөлдөөнийг бий болгоход хувь нэмэр оруулж байна.

Сэтгүүлч: Мэдээг дараах өгөгдлийн дагуу бичиж өгнө үү

Хэн: Засгийн газар

Юу: Ноолуурын дуудлага худалдаа

Хэзээ: Өчигдөр буюу 2026 оны 3 дугаар сарын 29-нд

Хаана: Дорнод аймгийн төвд

Яагаад: Ноолуурын үнийн дундаж ханшийг тогтоох зорилгоор

Яаж буюу хэрхэн: Уг дуудлага худалдаанд зүүн бүсийн 3 аймгаас гадна төвийн болон говийн бүсийн зарим аймгийн малчид оролцлоо. Ноолуурын үнэ 1 кг нь 180 мянган төгрөгийн ханштай байлаа.

ChatGPT бичсэн нь:

Ноолуурын дуудлага худалдаа зохион байгуулагдлаа

Засгийн газраас ноолуурын үнийн дундаж ханшийг тогтоох зорилгоор ноолуурын дуудлага худалдааг 2026 оны гуравдугаар сарын 29-ний өдөр Дорнод аймгийн төвд зохион байгууллаа.

Тус дуудлага худалдаанд зүүн бүсийн гурван аймгаас гадна төвийн болон говийн бүсийн зарим аймгийн малчид оролцож, ноолуураа арилжсан байна. Энэ

үеэр ноолуур нэг килограмм нь 180 мянган төгрөгийн ханшитайгаар үнэлэгдсэн нь зах зээлийн жишиг үнийг тодорхойлоход чухал ач холбогдолтой болжээ.

Энэхүү арга хэмжээ нь ноолуурын үнийн тогтвортой байдлыг хангах, малчдын орлогыг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн бодлогын хүрээнд зохион байгуулагдсан юм.

Анхны мэдээнд гол өгөгдлүүдийг өгөөгүй учраас AI зүгээр л таамаглах байдлаар мэдээ бүтээжээ. Харин хоёрдахь хувилбарт сэтгүүлч мэдээний бүтцийн гол өгөгдлүүдийг өгсөн тул мэдээ агуулгын хувьд бүрэн хэмжээнд бүтээгдсэн гэж үзэж болохоор байгаа юм.

Мэдээний бүх дата мэдээллийг оруулахад хиймэл оюун мэдээг өөрийн “сурсан” загварт хэв загвараар гүйцэтгэх боломжтой гэдэг нь дээрхээс харагдаж байна..

Ер нь AI-аар мэдээ бичүүлэхэд prompt буюу заавар маш чухал гэдэг нь харагдлаа. Үүнийг хэрхэн хийдэг вэ?

1. Зааврыг зөв, тодорхой өгөх. AI-г зөв ашиглаж санасан үр дүнд хүрэх гол арга нь сайн prompt (заавар зааварчилгаа) юм. AI даалгаврыг гүйцэт ойлгосноор тэр өгөгдлийг боловсруулан шийдвэр гаргана. Тиймээс даалгаврыг зөв, оновчтой өгөх хэрэгтэй. Энэ нь мэдээний бүтцэд ордог үндсэн асуултын өгөгдлүүдийг бүрэн өгөх явдал юм. Даалгавар тодорхой байх тусам хариулт бүрэн гарах магадалтай. Тиймээс машинд асуудлыг “ойлгуулах” нь хамгийн эхний алхам байдаг.

Prompt буюу зааварчилгаа нь хиймэл оюунтай харилцах хэл юм. Энэ хэлний дүрэм нь хэдий чинээ зөв, тодорхой байна, төдий чинээ үр дүнтэй байх болно. Google бол мэдээлэл дамжуулагч. Харин AI бол мэдээллийг боловсруулагч, бүтээгч гэдгээрээ түүнээс ялгардаг. Тиймээс AI-д Google-д ханддаг шиг ганц нэг түлхүүр үг өгөөд хүссэн үр дүндээ хүрэх боломж байхгүй гэдэг нь хиймэл оюуны бүтээсэн эхний жишээнээс харагдлаа. AI бол хайлтын систем биш, энэ бол өндөр чадвартай туслагч, зөвлөх. Түүнтэй энэ түвшинд харилцах хэрэгтэй. Сэтгүүлч тодорхой өгөгдлийг өгсөн учраас AI хоёрдахь жишээнд мэдээний шаардлагыг бүрэн хангахуйц мэдээг бүтээжээ.

2. Бүтцийн заавар өгөх. Богино мэдээний хамгийн чухал зарчим бол уруугаа харсан пирамид загвар юм. Хамгийн чухал мэдээллийг бичвэрийн эхэнд 1-2 өгүүлбэрээр өгөөд, дараа нь дэлгэрэнгүй мэдээлэл агуулсан өгүүлбэрүүдийг буурах дарааллаар байрлуулна гэсэн үг. Ингэхдээ нэг өгүүлбэрт нэг санаа гэдэг зарчмыг барина. Ер нь мэдээг бичихэд урт өгүүлбэр, хавсарсан нийлмэл өгүүлбэрээс зайлсхийдэг. Энэхүү давтагдах

хэв загварыг хиймэл оюун өөрөө “сурч” авдаг. AI мэдээний загварыг нэгэнт “мэдвэл” тул тэр загвараас гажиггүйгээр мэдээг бичнэ.

3. Pattern recognition буюу хэв маягийг таниулах. Pattern recognition (хэв маяг таних) гэдэг нь өгөгдөл дотор давтагдаж буй хандлага, бүтэц, холбоог илрүүлэхийг хэлдэг. Энэ нь AI-ийн гол суурь ойлголтуудын нэг. Энэ бол AI-ийн нэг чухал техник юм. Өөрөөр хэлбэл, энэ нь AI-ийг жишээгээр сургах арга юм. Хэрэв та өөрийнхөө бичлэгийн хэв маягийг AI-д суулгахыг хүсэх юм бол өмнө нь бичсэн өөрийн нэг мэдээг жишээ болгон оруулах хэрэгтэй. Уг жишээг ChatGPT дээр оруулахад Open AI өөрийн серверт хадгалдаг. AI нь Machine Learning-ийг ашиглан ямар гарчиг анхаарал татдаг вэ, эхний өгүүлбэрт юу ордог вэ, эшлэл хэрхэн бичигддэг вэ, сэтгүүлчийн хэрэглэдэг үг хэллэг, арга барил гэх мэт давтагддаг загваруудыг ойлгож авдаг. Дараа нь мэдээ бичүүлэхэд AI түүнийг санаж тэр загварыг ашиглана гэсэн үг.

AI бол шинэ туслахыг сургаж авахтай адил юм. Өөрийн ажлын арга барил, бичлэгийн өнгө аясыг зааж өгөхтэй төстэй. Өмнө нь сонин хэвлэлд гарсан нэг мэдээг оруулаад “яг үүн шиг хэв маягтай мэдээ бичээд өг” гэвэл AI өмнөх мэдээний үгийн сонголт, өгүүлбэрийн бүтцийг шууд сурч аваад өмнө бичсэн мэдээтэй адилхан хэв загвараар мэдээг бичиж өгнө. AI -ийг өөрийн хэв маягт сургах нь сэтгүүл зүйн контент бүтээгчийн хамгийн гол зэвсэг байх юм. Үүнийг эзэмшсэнээр сэтгүүлч өөрийн ажлын үр ашиг, бүтээмжийг дээшлүүлэх боломжтой.

4. Бичлэгийн өнгө аясыг тодорхойлох. Сэтгүүл зүйн томоохон нийтлэл бичихэд бичлэгийн өнгө аяс, зохиогчийн арга барил чухал. Харин богино мэдээ бичихэд бичлэгийн өнгө аяс нэг их ач холбогдолгүй гэх үзэл бий. Энэ нь мэдээнд зохиогчийн үзэл бодол, сэтгэл хөдлөл, дүгнэлт тусдаггүй гэдэгтэй холбоотой байж болох юм.

Гэхдээ мэдээ бичихэд зохиогчийн бичлэгийн арга барил гэж зүйл байхгүй бол бүх мэдээ адилхан, робот машины бүтээгдэхүүн мэт харагдах талтай. Тиймээс AI-аас ямар үр дүн хүлээж байгаагаа зохиогч өөрийн өмнө нь хийсэн бэлэн жишээгээр харуулбал AI таны тэр хэв маягийг чинь шууд хуулбарлаад сурчихна. Ингэснээр таны бичүүлсэн нийтлэл чинь яг таны өөрийнх тань юм шиг харагдах болно. Ингэж бичвэрийнхээ өнгө аясыг сургахгүй бол тэр яг робот шиг хүйтэн, уйтгартай, нэг хэв маяг бүхий бичвэрийг бүтээж өгөх болно. Өөрөөр хэлбэл, маш албаны, ямар ч мэдрэмжгүй текст гаргаж өгнө

5. Зарим хязгаарлалтыг хийх. AI-д юу хийж болохоос гадна юу хийж болохгүйг зааж өгөх хэрэгтэй. “Би ийм сэдвээр мэдээ бичих гэж байгаа юм. Надаас чи хэрэгцээтэй баримтын 5 асуултаа асуу” гэсэн зааварчилгаа өгч

болно. Ингэснээр AI өөрийн тань нийтлэлд чухал шаардлагатай зүйлүүдийг асууж, таны хариулт дээр үндэслэн хүссэн нийтлэлийн тань санааг гаргаж чадна. AI-тай харилцаж түүнийг зөв чиглүүлж өгснөөр хүссэн үр дүнгээ авна гэсэн үг. Дээр дурдсан хоёр жишээний эхнийхэд шууд мэдээ бичихийг “даалгасан” бол хоёрдахь жишээнд алхмаар ахиулан чиглэл өгсөн нь үр дүн өгсөн байна.

Дээрхээс үзэхэд AI эдүгээ зөвхөн асуултад хариулах биш, маш олон үйлдлүүдийг холбож, тодорхой үр дүнг илэрхийлэх онцгой чадвартай болох нь харагдаж байна. Өөрөөр хэлбэл, чатботуудын үйлдлийн процесс нь даавгарыг унших, ойлгох, хэв загвараа сонгох, шийдвэр гаргах гэх мэт маш олон үйлдлүүдийн холбоосыг үүсгэж, мэдээллийг боловсруулдаг гэсэн үг.

AI заримдаа маш итгэлтэйгээр худлаа ярьдаг гэдгийг AI-ийн мэргэжилтнүүд анхааруулдаг. AI огт мэдэхгүй зүйлээ ч зохион ярьдаг. Энэ нь баримт буюу өгөгдөл байхгүй байх, хэв загварыг таниулах буюу сургаагүй, мөн prompt буюу зааварчилгааг зөв өгөөгүйтэй холботой юм. Ийм төөрөгдөл (Hallucinations)-өөс зайлсхийхийн тулд өгөгдлөөр “хангах” үүргийг сэтгүүлч өөрөө хүлээж байгаа.

Нөгөө талаар сэтгүүлч мэдээллээ баримтаар баталгаажуулах гэдэг зарчмаа мөрдөж ажиллах шаардлагатай. Сэтгүүлч аливаа мэдээллийг хэд хэдэн эх сурвалжаар баталгаажуулах үүрэгтэй байдаг. Энэ үүрэг AI-аар хийлгэсэн мэдээнд ч мөн адил хамаатай.

Тухайлбал, дээр өгсөн эхний мэдээнд “Монгол Улсад ноолуурын ээлжит дуудлага худалдаа амжилттай зохион байгуулагдаж, дотоодын болон гадаадын худалдан авагчид идэвхтэй оролцлоо. Энэ удаагийн худалдаагаар өндөр чанарын ноолуур их хэмжээгээр борлуулагдаж, нэг килограмм ноолуурын үнэ зах зээлийн ханшаас өссөн үзүүлэлттэй байв” гэжээ. Энд “дотоод гадаадын худалдан авагчид”, “өндөр чанарын ноолуур их хэмжээгээр борлуулагдаж”, “ноолуурын үнэ ханш зах зээлийн ханшаас өссөн үзүүлэлттэй байв” гэх мэтээр илт бодит байдлаас зөрүүтэй мэдээллийг “зохион” оруулсан байна.

Дээрхээс харахад, AI мэдээний анхны ноорог (draft)-ийг гаргаж, харин сэтгүүлч уг эх дээр бүтээлчээр ажиллах ёстой гэдэг нь ойлгомжтой байна. AI-ийн олон янзын хувилбар, хурд, дээр нь сэтгүүлчийн бүтээлч ажиллагаа, баримтын шалгалт сайн мэдээний үндэс болох нь ойлгомжтой байна.

Ер нь AI-тай хамтран ажиллаж сурах нь сэтгүүлчийн эзэмшвэл зохих чухал ур чадварын нэг болсон байна. Ялангуяа тоо баримт, түүхэн үйл явдлуудыг сэтгүүлч өөр эх сурвалжаас заавал баталгаажуулах хэрэгтэй.

Өөрөөр хэлбэл, AI-аар мэдээ бичүүлж болно. Харин сэтгүүл зүйн аливаа бүтээл үнэн бодитой, алдаа мадаггүй, итгэл үнэмшилтэй байх гэдэг зарчмыг хэрэгжүүлэхэд сэтгүүлчийн оролцоо зайлшгүй хэрэгтэй гэсэн дүгнэлт гарч байна.

Дээрхээс харахад, хамгийн үр дүнтэй арга бол AI-ийг эх ноорог бэлтгэгч, найруулга засагч, хувилбар гаргагчаар ашиглаж, эцсийн мэдээний тухайд сэтгүүлч өөрөө баталгаажуулж, баяжуулж, хариуцлага хүлээх явдал юм. Өөрөөр хэлбэл, AI нь сэтгүүлчийг орлохгүй, харин түүний ажлын үр ашгийг нэмэгдүүлэх хүчирхэг хэрэгсэл болох боломжтой гэж үзэж байна. Харин сэтгүүлч энэхүү хэрэгслийг өөрийн ажлыг хөнгөвчлөх, бүтээмжээ дээшлүүлэхэд ашиглах үр чадварыг эзэмшсэн байх шаардлагатай нь харагдлаа.

Дүгнэлт

Техникийн хувьд AI ашиглан 5W 1H загвараар хэвлэлийн мэдээ бүтээх боломжтой. Гэхдээ хиймэл оюун ухааны чатботод мэдээний гол баримт буюу өгөгдлийг бүрэн оруулах, ямар арга хэлбэрээр мэдээг бүтээх тухай зааврыг зөв, тодорхой өгсөн тохиолдолд мэдээний хувилбаруудыг гаргаж өгнө.

Хиймэл оюун ухаан нь мэдээллийн үнэн зөв байх, тодорхой баримтаар баталгаажсан байх, ёс зүйтэй байх зэрэг асуудалд баталгаатай хариу өгч чадахгүй. Тиймээс сэтгүүлч мэдээг сайжруулах, баяжуулах, баримтын үнэн бодитой эсэхийг шалгах, эцсийн хариуцлагыг хүлээх ёстой гэдэг нь харагдлаа.

AI сэтгүүл зүйн зарим олон давтагддаг контент, механик ажлуудыг автоматжуулах, хөнгөвчлөх, хурдан шуурхай гүйцэтгэхэд туслах, ажлын бүтээмж үр нөлөөг дээшлүүлэхэд онцгой хэрэгсэл (tool) болж чадна.

AI сэтгүүлчийг илүү хурдтай ажиллах, илүү олон мэдээ нийтлэлийг богино хугацаанд гаргах, цаг хугацааг хэмнэхэд нь туслах төдийгүй, редакцид хүн хүч хэмнэх боломжтой. Сэтгүүлч хиймэл оюуныг ашигласнаар ажлын бүтээмж, үр ашгийг дээшлүүлэх сайн тал ажиглагдав. Тиймээс сэтгүүлч хиймэл оюуныг өөрийн үр чадварын нэг болгон хөгжүүлэх шаардлагатай.

Хиймэл оюун нь нийтлэлийг хэл найруулгын хувьд нэг ижил, амьгүй болгож, цаашлаад сэтгүүлч хэт бэлэнчлэх, сэтгүүлчийн үр чадвар сулрах эрсдэл бий. Хиймэл оюунд хэт найдвал баримтаар батлагаажуулаагүй буруу мэдээлэл тарах, хуурамч контент үүсэх, алдаа гарах магадлалтай болох нь ажиглагдлаа.

Эшлэл

- Мөнхжин А. (2025). “Хиймэл оюун ухааныг академик сургалтад ашиглах боломж”. “*Боловсрол судлал*” сэтгүүл. УБ., х.52.
- Норовсүрэн Л. (2008). *Сэтгүүл зүйн бичлэгийн төрөл зүйл*. УБ., х.31.
- Чойсамба Ч. (2000). *Монгол сонины мэдээ*. УБ., х.15.

Ашигласан бүтээлийн жагсаалт

- Дэлгэрмаа П. (2010). *Хиймэл оюун ухаан*. УБ.
- Мөнхжин А. (2025). “Хиймэл оюун ухааныг академик сургалтад ашиглах боломж”. “*Боловсрол судлал*” сэтгүүл. УБ.
- Норовсүрэн Л. (2008). *Сэтгүүл зүйн бичлэгийн төрөл зүйл*. УБ.
- Чойсамба Ч. (2000). *Монгол сонины мэдээ*. УБ.
- Russell S., Norvig P. (2020). *Artificial intelligence A modern approach*. Pearson.

Summary

In contemporary society, artificial intelligence (AI) has become an integral part of everyday practice across multiple sectors. Intelligent applications such as ChatGPT, Gemini, DeepSeek, Grok-3, and Claude are increasingly used for a wide range of purposes, including answering questions, generating images, producing video and audio content, and processing textual materials. This rapid technological development has also had a significant impact on the field of journalism, where AI-based chatbots are increasingly employed in the production of diverse media content.

In particular, the use of artificial intelligence in the creation of newspaper short news items has drawn growing scholarly attention, especially regarding its potential advantages and limitations. One of the core characteristics of AI is its capacity to generate large volumes of repetitive and standardized content efficiently. Newspaper short news, which typically follows a fixed structure and standardized formulation, aligns closely with this capability.

Short news items are characterized by concise content, a formulaic structure, and a strong focus on factual information. Due to their repetitive and pattern-based nature, they are especially suitable for automated content generation using artificial intelligence technologies. Compared to other genres of journalistic writing, short news offers greater feasibility for AI-assisted or AI-generated production with reduced human intervention.

Therefore, this study focuses specifically on newspaper short news as a genre

of journalistic writing and aims to examine the possibilities of using artificial intelligence in its production, as well as to analyze the potential benefits, limitations, and implications of AI-generated content for professional journalism.

Keywords: AI, ChatGPT, content, short news, prompt